

Nr 17

Av herrar **Senander** och **Hagberg**, om åtgärder till förhindrande av att statsanställda kvarstår i tjänst efter det den nedre pensioneringsgränsen uppnåtts.

1951 års riksdag beslutade som bekant att genomföra sådan ändring av bestämmelserna rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst, att då gällande fasta pensionsåldersgränser ersattes av en anordning med pensioneringsperioder, omfattande 1, 2 och 3 år. Under pensioneringsperioden var det anställningshavarens ensak att bestämma den närmare tidpunkten för sin avgång.

Beslutet gällde även arbetarpensionsreglementet i så måtto, att en pensioneringsperiod, omfattande tiden från uppnådda 60 års ålder till uppnådda 63 år, fastställdes.

Avsikten var att förmå ett så stort antal statsanställda som möjligt att frivilligt kvarstå i tjänst till dess den övre pensionsgränsen uppnåtts. För det stora flertalet av de anställda innebar detta rätt till kvarstående utöver den nedre pensioneringsgränsen i 2 respektive 3 år. Det mindre antalet fick rätt att frivilligt kvarstå i 1 år.

Den huvudsakliga motiveringen för förslaget, som under stor olust godkändes av de statsanställdas förhandlare, motiverades i huvudsak med arbetsmarknadspolitiska skäl. 1948 års pensionsålderskommitté, vars förslag i allt väsentligt upptogs i propositionen till 1951 års riksdag, ansåg det vara »i hög grad angeläget, att de bestämmelser, som reglera möjligheterna att taga i anspråk den äldre arbetskraften, utformas så smidigt att en anpassning efter läget å arbetsmarknaden kan ske». Kommittén förklarade vidare, att de då gällande pensionsåldrarna faststälts under intrycket av 1930-talets ekonomiska världskris, men att utvecklingen sedan dess gått åt motsatt håll och att överskottet på arbetskraft avlösts av en betydande brist på arbetskraft. Dessa och andra uttalanden i sammanhanget utvisar, att förslaget tillkommit som en följd av bristen på arbetskraft och svårigheten att rekrytera nyanställningar i såväl statlig som kommunal tjänst.

I dagens situation talar arbetsmarknadsskäl i rakt motsatt riktning. Svårigheterna att uppehålla sysselsättningen ökar dag för dag. Avskedanden på grund av, som det heter, arbetsbrist förekommer inte bara på den privata arbetsmarknaden utan även inom statens och kommunernas verksamhetsområden. Arbetsmarknadsmyndigheterna väntar varsel om nya avskedanden. Över huvud taget är arbetsmarknaden så tryckt och hotet om en ytterligare ökning av de arbetslösa skaror så stort, att de mest effektiva åtgärder erfordras för att någorlunda bemästra situationen.

I motion i anledning av 1951 års proposition i ämnet framhöll den kommunistiska gruppen bland annat, att »en förändrad situation på arbetsmarknaden givetvis måste leda till sådana konsekvenser, att den yngre arbetskraften går sysslolös, medan äldre personer i större utsträckning än tidigare kvarstå i statens tjänst». I dagens arbetsmarknadsläge har vi nu den situationen, att staten avskedar arbetskraft samtidigt om den låter vem som helst av den äldre arbetskraften, som själv anser att han eller hon är i stånd att utföra fullgott arbete, kvarstå i tjänst i enlighet med bestämmelserna om pensioneringsperioder. Detta kan omöjligt anses vara den »smidiga anpassning» till arbetsmarknadsläget som ingick i förutsättningarna för införandet av systemet. Skall detsamma bestå i sin nuvarande form betyder det bland annat, att den oerhört allvarliga ungdomsarbetslösheten ytterligare förvärras.

Vi skall inte i detta sammanhang uppta till behandling den grundliga impopularitet systemet förskaffat sig bland den större delen av de statsanställda under de 7 år det existerat. Uppmärksamheten bör endast fästas vid den starka försämring av de redan tidigare ganska små befordringsmöjligheter som kvarståendet i tjänst utöver tidigare pensionsåldrar medfört. De arbetsmarknadspolitiska skälen är emellertid i dag så betydande, att enbart de bör föranleda en omprövning av systemet.

Vi har i tidigare motioner påyrkat systemets upphävande och att en återgång till fasta pensionsåldrar måtte ske. Dessa motioner har icke vunnit genklang hos riksdagen. Om vi nu ställer ett yrkande i annan riktning, så innebär detta icke, att vi frångått vår tidigare deklarerade uppfattning, utan att vi därmed velat påyrka en sådan förändring av systemet som medger en »smidigare anpassning» till dagens läge på arbetsmarknaden.

På dessa grunder hemställs,

att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av hithörande pensionsreglementen, att verksmyndigheterna får möjlighet att jämväl av arbetsmarknadsskäl förhindra kvarstående i tjänst efter det den nedre pensioneringsgränsen uppnåtts.

Stockholm i januari 1959

Knut Senander

H. Hagberg